

גליון מס' 333

עירובין ד' - י'

♦ טלטול ברחבת הכותל המערבי
♦ דינם של מרכזי קניות
♦ התקנת מזוזה ב"צורת הפתח"
♦ חשש לבזיון המזוזה ולגניבתה

ה שבוע בגליון

♦ סתימת שיניים כחציצה לטבילה במקוה
♦ לא כל רחוב הוא רשות הרבים
♦ דלתות בפתח רשות הרבים מן התורה או מדרבנן
♦ דינן של דרכים ראשיות

דבר העורך

כנס הכנה לעירובין

רבים מהם היו אחרי יום עבודה קשה. ערבי החגים הם התקופה הקשה והטובה של בעלי החנויות.

מבט קל על הדמויות הרבות שגדשו את האולם הגדול הבהיר, כי מחר בבוקר הם אולי יהיו עייפים מעט, אך הסיפוק העצום ותחושת ה"ביחד" ילוו אותם לאורך כל לימוד מסכת עירובין.

שורות שורות כסאות סדורות, נתפסו והתמלאו במהרה ביהודים רבי גוונים. לכולם עיניים זהות וואזניים דומות. רוצים לשמוע מושגים על מסכת עירובין וחפצים לראות דוגמאות מוחשיות אשר יוצגו בפניהם במצגת מיוחדת שהוכנה לערב זה, מתוך הנמרא רבת-המכר של מאורות הדף היומי, עם תמונות תלת מימדיות להמחשת הלימוד באופן יוצא מן הכלל.

מהיום, בל יתפלאו האחראים על העירוב, אם בעל המכולת יעיר להם כי הוא הבחין ש"צורת הפתח" אינה מועילה לפי שיטה מסוימת, ונהג המונית יודיע להם בבחילות, כי בזה הרגע ראה שיש "פירצה" בעירוב. **מאורות הדף היומי**.

★ ★ ★

כצל עובר

נשימתו האחרונה היתה בדעה צלולה. הוא הרעיק מבט חיבה אל בני משפחתו האהובים, חיך אל כל אחד מהם, ונפטר.

יום לפני כן, הזדקף על מיטתו, הושיט לבנו הבכור מעטפה עבה, שעל גבה רשום בכתב ידו: "צוואה - לפתוח לפני הלוייה".

דקות ספורות לאחר הפטירה, התפשטה השמועה כאש בשדה קוצים, חלפה על פני ערים, דילגה מעבר לים והגיעה לכל מקום. הנפטר הדגול היה ידוע באישיותו המיוחדת. אמונתו בבורא עולם, היתה חסרת פשרות. "אני לא מאמין בריבוננו של עולם כדי שיתן לי כסף. אני מאמין שהוא נתן לי את הכסף". לבניו נהג לומר, כי הונו העצום אינו אלא פיקדון בידיו, ולפיכך, אך טבעי הדבר, כי הוא מפריש סכומי עתק לצדקה.

ביד רועדת פתח הבן את המעטפה נוכח עיניהם

דף ד/ב וגזרו על רובו שאינו מקפיד

סתימת שיניים כחציצה לטבילה במקוה

הכל יודעים, כי על הטובל במקווה טהרה לדאוג לכך, שבין המים לבין גופו לא יחצוץ מאומה.

תנאי החציצה: מאומה אמרנו. ובכן, מן התורה, כדי שחציצה הנמצאת על גוף האדם תמנע מטבילתו מלטהרו, יש לוודא כי התקיימו שני התנאים הבאים, המכונים בקצרה "רובו ומקפיד": א. החציצה מתפרסת על רוב גופו של הטובל. ב. הטובל אינו חפץ בקיומה של החציצה. חכמים הוסיפו ותקנו, כי די בכך שאחד התנאים מתקיים, כדי לפסול את החציצה. כלומר, חציצה גדולה חוצצת גם אם הטובל אינו מקפיד בה, וחציצה קטנה חוצצת אם הטובל מקפיד בה, כמבואר בסוגייתנו.

החציצה בטלה כלפי הגוף: טרם נפנה לנידונו העיקרי, נתייחס לשאלה מרכזית העולה לאור דברי הגמרא. מדוע באמת חציצה שאדם אינו מקפיד בה, אינה נחשבת חציצה, כלום אינה חוצצת בין המים לבין בשרו של הטובל? הראשונים מבארים (עיי' רש"י שבת נ"א ד"ה "הא נמי", סוכה ו/ב), כי החציצה בטלה לגבי הגוף והיא נחשבת כחלק ממנו. עד כדי כך, שאם הוא טבל והותיר את החציצה מחוץ למים, לא עלתה לו טבילה...

חציצה נזקקת אך בלתי נחשקת: ומכאן לשאלה מעשית שהתחדשה עם התפתחות רפואת השיניים, אך היתה קיימת מאז ומקדם ברמה העקרונית. כאשר אנו אומרים, שחציצה שהאדם אינו מקפיד עליה אינה חוצצת, למה כוונתנו. כיצד נגדיר חציצה שאדם אינו חפץ בה אך הוא זקוק לה, למשל, סתימת שיניים. הסתימה אינה מיועדת לנוי, אך לכשנשאל את הנסתם אם הוא מקפיד על הסתימה, הוא ישיב בשלילה נחרצת, הוא יודע היטב מה יעולל לעצמו אם יסירנה.

כיצד, איפוא, יש להתייחס לחציצה מעין זו, לאחר שגמרתנו מורה, כי גם חציצה שבפה נחשבת חציצה, שאף על פי שאין צורך לטבול בפה פתוח, אסור שבשעת הטבילה תתקיים חציצה בתוכו, כהגדרת הגמרא: "ראוי לביאת מים בעיניך".

ה"חכמת אדם" ("בינת אדם" שער בית הנשים אות י"ב) סובר, כי הגדרת ה"מקפיד" היא, שהאדם יחפוץ בחציצה, ירצה בה. אולם, כאשר האדם נאלץ להסכין עם העובדה שעליו להותיר את החציצה, כדי שלא לגרום לעצמו נזק, אין בכך די כדי שהחציצה תחשב כחלק מן הגוף. לפיכך, לדעתו, חציצה מעין זו פוסלת את הטבילה.

אולם, רוב האחרונים חולקים על דבריו וסוברים, כי אמנם חציצה שסופה לרפא מכה ואו אז יסירוה, אכן נחשבת חציצה הפוסלת, ואין לטבול עמה. ברם, חציצה דוגמת סתימת שיניים, אשר נחוצה לקיומה של השן וקבועה היא בתוכה, מתבטלת אל הגוף ואינה חוצצת, שהרי אם הגוף זקוק לה, כיצד זה לא נחשיבנה כמתבטלת אליו (עיי' שו"ת "אבני נזר" יו"ד סי' רנ"ט, שו"ת "צמח צדק" יו"ד סי' ק"ס, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' ע"ט, ועוד. וראה שיעורי שבט

עילוי נשמת

ה"ר
שמואל שמעלקא וסרמן ז"ל
ב"ר יחזאל ז"ל נלב"ע ז' תשרי תשל"ז

ומרת
חיה העניא וסרמן ז"ה
נ"ל מחצת תשנ"ט ז"ל נלב"ע מ"ז אלול תש"א
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחו ז"ל יחדיו ה"ר **יעקב**
ויברוש ומשפ' שיחיו - ר' מ' גן

עילוי נשמת

אמנו
מרת
פעסל רעכל וורנר ז"ה
ב"ר אברהם יעקב ז"ל

נלב"ע ז' תשרי תשנ"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחו ז"ל משפחת **וורנר - אנסדורפן**

עילוי נשמת

ה"ר
צבי ארליך ז"ל
ב"ר אהרן ז"ל

נלב"ע ז"ב תשרי תשנ"ח
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ז"ל בנו יחדיו ה"ר **טוביה**
ארליך ומשפ' שיחיו - אלסנה

לעילוי נשמת

הרה"ק ר' **הלל מדליה ז"ל** ב"ב שמריהו יהודה לגוב ז"ל

נלב"ע ז' תשרי תשל"ח ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ז"ל המשפחה שיחיו

נר ה'

נשמת אדם

הלוי סי' קצ"ח סעי' כ"ד ובשיעורי הגר"נ קרליץ שליט"א שם בשם החזו"א).

דף ו'א כיצד מערבין דרך רשות הרבים לא כל רחוב הוא רשות הרבים

לומדי הדף היומי מתמקדים כעת בלימוד הפרטים השונים, על רשויות השבת ועל עירוב.

הלומדים אשר למדו את מסכת שבת שבים ומשניים השבוע, כי רשויות השבת נחלקות לארבע: רשות הרבים, רשות היחיד, כרמלית ומקום פטור. רשות היחיד הוא מקום מוקף מחיצות, ומותר לטלטל בתוכה. רשות הרבים, הוא מקום המשמש את הרבים, ואסור לטלטל חפצים ברשות זו.

בעצם, כל רחוב שעומד בתנאי רשות הרבים, מבחינת גודלו והיקף האנשים המשתמשים בו, הרי הוא רשות הרבים ואסור לטלטל בו, עד אשר משנים את המצב ומשנים את מעמד השטח מרשות הרבים לרשות היחיד.

כיצד עושים זאת?

ובכן, ערים רבות, אשר בתוכן רחובות המוגדרים לכאורה כרשות הרבים, מוקפות בעמודי ברזל וחוטות תלויים ביניהם, הלא המה "צורת הפתח" [על צורת הפתח ראה במאמר "התקנת מזוזה בצורת הפתח" לקמן]. ברם, הלומד את סוגייתנו נוכח בכלל חשוב, יסודי ומהותי בהלכות עירובין, העולה ממסקנת הגמרא: אין אפשרות לבטל את מעמד רשות הרבים, לא על ידי לחי, לא על ידי קורה, וגם לא באמצעות צורת הפתח, כי אם על ידי התקנת שערים הננעלים בלילה, בפתח רשות הרבים! היאך וכיצד, איפוא, הולמת המציאות את המבואר בגמרתנו.

ובכן, צריך להודות על האמת, כי אכן העירוב המקיף את ערינו מבוסס על "קולא" ואי אפשר לומר כי הוא מועיל לפי כל השיטות לכל הדעות. אכן, לא מעטים נמנעים בשבת מטלטול חפצים ברחובות.

בשורות הבאות נברר, על איזה שיטות מבוסס העירוב ב"צורת הפתח", תוך כדי מעקב אחר הדיון הענף שהתנהל בנושא במהלך הדורות.

רשות הרבים - 600,000: ההיתר עליו התבססו בכל הדורות נעוץ ב"שישים ריבוא", כלהלן.

הבה נעיין בלשונו הזהב של ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' שמ"ה סעי' ז') בו טמון, לכאורה, הסבר להיתר הטלטול ברשות הרבים באמצעות צורת הפתח: "איזהו רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה ואפילו יש להם חומה, אם הם מפולשים משער לשער הוה רשות הרבים. ויש אומרים, שכל שאין שישים ריבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים".

התנאי האחרון המצויין בהלכה זו הוא, שרק מקום שעוברים בו שש מאות אלף איש בכל יום, נחשב רשות הרבים. זאת למודעי, כי תנאי זה אינו מופיע בתלמוד במקום כל שהוא, כי אם בראשונים, הלומדים זאת מרשות הרבים שהיתה בעת שהות בני ישראל במדבר (ראה רש"י ותוס' בסוגייתנו).

מאחר שרוב הרחובות בימינו רחבים ט"ז אמה לפחות [כשמונה מטר], ומבחינה זו הם ראויים להיות "רשות הרבים", אך אין עוברים שש מאות אלף איש בכל יום, הרי לנו, לכאורה, הסבר נאות מדוע ערינו אינן נחשבות כרשות הרבים.

ברם, אין בכך כדי להסביר, כיצד יתכן שסמכו לקולא על שיטות ראשונים אלו, כאשר מדובר באיסור דאורייתא חמור. כלומר, מאחר שקיימת מחלוקת ראשונים שקולה, שנים עשר ראשונים כנגד שנים עשר ראשונים ("ביאור הלכה"), שלא הוכרעה, אם רשות הרבים היא דווקא מקום המיועד לשישים ריבוא, אין לדבר אח ורע שסומכים לקולא על אחד הצדדים במחלוקת שלא הוכרעה, כאשר הדבר נוגע לאיסור תורה.

דלתות בפתח רשות הרבים מן התורה או מדרבנן: פתח להבנה, ניתן היה אולי למצוא במחלוקת הראשונים נוספת, אשר נחלקו אם הכלל המבואר בסוגייתנו, כי בהתקנת שערים בלבד ניתן להסיר את מעמד רשות הרבים, הוא מן התורה או מדרבנן. יש ראשונים הסוברים, כי תקנת חכמים היא, ומן התורה די בהקפת המקום ב"צורת הפתח" כדי להופכו לרשות היחיד. לאור שיטתם, ניתן להבין כיצד סמכו על צד במחלוקת ראשונים שלא הוכרעה, שכן עם התקנת צורת הפתח, ירד מעמדה של רשות הרבים, לרשות הרבים מדרבנן, ובתקנה דרבנן ניתן לסמוך על שיטת הראשונים המקילים שרשות הרבים שאין בה שישים ריבוא, אינה רשות הרבים.

ברם, לדעת רוב הראשונים הכלל המבואר בסוגייתנו הוא מדין תורה, וממילא אין די בשיטות ראשונים אלו כדי להסביר, מדוע נקטו לקולא באיסור תורה חמור כאיסור "הוצאה" ("ביאור הלכה" סי' שס"ד סעי' ב').

ה"משנה ברורה" חותם את דבריו (סי' שמ"ה ס"ק כ"ג ובביאור הלכה הני"ל), כי "מכל מקום אין בנו כח למחות ביד הסומכין על דעה זו... וכל בעל נפש יחמיר על עצמו".

יש לציין, כי זו דעתו של ה"משנה ברורה", שמחלוקת הראשונים בעניין שקולה ולא הוכרעה, ולפיכך יש להחמיר. ברם, היו שהביאו דעות רבות אשר נקטו כי עוד שבעה

הבוכיות של בני המשפחה. המעטפה טמנה בחובה שתי מעטפות. אחת קטנה ורעוה גדולה. על המעטפה הגדולה נכתב בכתב ידו האהוב של אביהם: "לפתוח בתום השבעה". על המעטפה הקטנה הוא כתב: "לפתוח מיד".

מאן דהוא עזר לעשות סדר. את המעטפה הגדולה הטמין במגירת השולחן, ואת המעטפה הקטנה הוא פתח והחזיר לידיו הנרגשות של הבן. קצתו של פתק משרדי צהבהב בלט מתוך המעטפה, וכעבור רגע אחז הבן את הפתק באצבעותיו הרועדות וקרא בחדרה את המשפט הקצר ששורבט בכתב ידו הססגוני של אביו: "אני רוצה להקבר עם גרביים. אנא. אבא."

עוזרו האיש של המנוח אשר נכח במעמד, הרהר בינו לבין עצמו, כיצד זה שבמשך ארבעים שנות שירותו הנאמן והמסור בשירותו, לא עלה בידו להבחין בחיבתו הכמוסה לגרביים. הוא כבש אהבת כאב, ופנה לעשות את אשר ידע לעשות על הצד הטוב ביותר - להשליט את השכל על הרגש ולהפעיל את המערכות עבור מעסיקיו.

גרביים. השמועה החדשה נישאה כרוח על גבי השמועה על פטירתו שהפכה לנושנה. גרביים. באותן שעות לא היה זה נדיר להתקל באנשים שבמהלך הליכתם הטרודה, עצרו בפתע, הרימו את שולי מכנסיהם, התבוננו בגרביהם והמשיכו לצעד לעבר ההלוויה.

אוה, היה זה יומם הטוב של האנשים שיודעים לפני כולם.

- הוא פדנט.

- הוא מתכוון לתחיית המתים.

- הוא איסטניס.

- הוא רוצה להראות, שגם לחפצים קטנים יש תפקיד.

- זו בדוּתא.

- **תמיד** חשבתי שהוא מל"ו.

- **עוד** מעט יספרו שביקש גם עניבה.

- **הוא** גרב אותן ביום השחרור ממחנה הריכוז.

- **מי** יודע איזו הפתעה טמונה בצוואה השנייה.

במשך שעות ארוכות נערכו התייעצויות קדחתניות, מה לעשות וכיצד לנהוג. בני המשפחה היו אובדי עצות. מבוכתם גברה לאחר שהם גילו על השולחן הקטן ליד מיטתו, זוג גרביים מקופל בקפידה. הם פתחו את הגרביים במהירות, אולי הן אוצרות בתוכן את הסוד הגדול. שני בנים הפכו במהירות את הגרביים לצידן הפנימי, או אז נשרה פתקית זוהרת: "אכן. אלה הגרביים".

לאחר התייעצות עם כל מי שצריך להתייעץ בדבר, הוחלט, כי הנפטר הנכבד ייטמן באדמה, ככל יהודי. ללא גרביים.

רבנים נשאו דברי הספד נרגשים. בני משפחה נפרדו ברטט מראש המשפחה. הבן הבכור לא התאפק, ורמוז בדבריו כי אביו היה צלול ופקח עד הרגע האחרון, כדי להוציא מלבם של אי אלו שאמרו כי אינם רוצים לומר שאביו עשה את שעשה שלא בצלילות. טרם סיים דבריו, בכה נרגשות וביקש מן הנפטר סליחה ומחילה בשם כל בני המשפחה, על שאינם ממלאים אחר בקשתו הצנועה כל כך. גרביים.

כתום השבעה, ישבו בני המנוח מכונסים יחד בחדר העבודה של האב, כדי לפתוח את המעטפה ובה הצוואה השנייה.

מחוץ לבית נקהלו סקרנים רבים. ארגונים שונים דאגו להחזיר את קיומם בדרכים שונות, למקרה שבצוואתו מצווה הנפטר להוריש את כל הונו למוסד אחד ויחיד, איזה שיבחרו בניו, וטלפונים רבים זרמו מאת אנשים שביקשו להציע עזרה.

שוב נשלף כתב היד המוכר מתוך המעטפה. היתה זו צוואה רגילה, עמוסה במסמכים והוראות פרטניות המבהירות מן יירש אילו נכסים, מהם התנאים לכך וכיצד יפעל. מעל צורר הדפים המסודר, נחו בשלווה שתי פתקיות אדמדמות.

על הפתקית הראשונה נכתב:

"בני היקרים לי עד מאד. אני יודע שלא מילאתם את בקשתי להיקבר עם גרביים. אל תצטערו, אני בטוח שרציתם למלא את בקשתי, אך הסבירו לכם שהיא לא מציאותית.

אוהב.

אבא."

על הפתקית השנייה נכתב:

"בני היקרים.

הדף היומי

לאחר שנוכחתם לדעת, כי עם תום חייו של האדם הוא אינו יכול להחליט אפילו על לבשת גרביים, אקווה כי תפיקו את הלקח ותנצלו לטובה את הנכסים הרבים שאני מוריש לכם, לעשיית מצוות ומעשים טובים, כי מאומה מכל הנכסים לא תקחו אתכם מכאן. אוהב. **אבא."**

מאז ששמעתי מעשה זה, ניסיתי לברר אם היה אם לאו, אך הדבר לא עלה בידי. ברם, לאחר שמהרהרים בו, אי אפשר לומר כי אינו נכון.

★ ★ ★

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ב': **"וכל** אנשי לבב יחשבו העולם הזה כמו דירת עראי, ולא ישתמשו בו רק לעבודת הבורא יתברך, ויכינו בו צדה לנפשם.

כי אם שנים רבות יחיה האדם ואילו חיה אלף שנים פעמים, אחרי שיש מספר לשני, יכלה המספר וסופו כלא היה יחיה, ועולם הגמול אין לו תכלית, כעניין שנאמר (איוב טז/כב): "כי שנות מספר יאתיו ואורח לא אשוב אהלדך", אף כי ימי האדם כצל עובר, כעניין שנאמר (תהלים צ/ז): "ימי שנותינו בהם שבעים שנה", ונאמר (שם קמד/ד): "ימיו כצל עובר", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (קהלת רבה א/ג): לא כצלו של אילן ולא כצלו של כותל אלא כצל עוף הפורח ועובר. רצונם לומר, כי חייב האדם להמשיך העולם הזה בלבבו כצל עוף הפורח וברגע קטן עובר, גם כי אין האדם יודע אם היום כאן ולמחר בקבר, ונמצא בהשתדלו וטרחו על יום מחר כי הוא מצטער על עולם שאינו שלו. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין ק/ב): אל תצר צרת מחר "כי לא תדע מה ילד יום" (משלי כז/א).

★ ★ ★

לקראת סיום.

קוראים יקרים!

בבית אחד מרבני בית "מאורות הדף היומי" זקוקים לרחמי שמים מרובים. אטא, העתירו תפילה עבור שרה בת מרגלית.

★ ★ ★

כתיבה וחייתמה טובה

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה העורך

לשונות התלמוד

בגושן "האי מאי" נקט המקשה, בנבונה להשוואת שני עניינים שהמקשה סבור שאין להשוות ביניהם כלל והם עניינים שווים (י"דרכי הגמרא" פרק י"ד).
(מעובד מתוך ספר כללים וביאורים בלשונות הש"ס).

פנינים

אף שהקשר הסוגיה הוא מחיצות ופרצות, אין ספק שביטוי זה הוא מִשְׁל בלבד, וכוונת הביטוי רק לנמשל, כפי שמפרש רש"י, שבדומה לבקעה פרוצה שאין לה שומר וגודרים אותה לשומרה, כך גם האמורה רב, בראותו שאנשי המקום פרוצים ומזלזלים במצוות, החמיר עליהם וכאילו עשה "גדר" להרחיקם מן העבירה.

דף ב/א מבוי שהוא גבוה

הכל רשותו של היחיד והמיוחד
יסוד מסכת עירובין, כותב רבי צדוק הכהן מלובלין

עשר! ראשונים נוקטים כדעת רש"י ובעלי התוספות, שיש צורך בשישים ריבוא (י"שמירת שבת כהלכתה" פרק י"ז הערה כ"א). לפי שיטתם ניתן להבין כיצד נקטו להקל במחלוקת הראשונים [אנ"פ שאין זה משום הכרעה של "רוב" האמור בתורה - עיי' "חזון איש" יו"ד סי' ק"נ אות ח'].

עד כה עסקנו בשאלה, מדוע סומכים על שיטות הראשונים הסוברים שמקום שאין בו שישים ריבוא אינו רשות הרבים. כעת, הבה נתמקד בשיטה זו. ה"שולחן ערוך" מפרט את שיטתם: "ויש אומרים, שכל שאין שישים ריבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים". הוי אומר, שאם אין עוברים שם שישים ריבוא בכל יום, אין זו רשות הרבים.

ה"משנה ברורה" (שם ס"ק כ"ד) תמה על כך: "חיפשי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו ולא נזכר בדבריהם אלא שיהיו מצויין שם שישים ריבוא". כלומר, גם הראשונים הסוברים שאחד התנאים של רשות הרבים הוא שיהיו בה שישים ריבוא, מתכוונים לכך שהמקום מיועד ומוכשר לשישים ריבוא, אך אין צורך שבפועל יעברו בו שישים ריבוא איש בכל יום. לאור זאת, בכל הערים הגדולות לא ניתן לסמוך לקולא על שיטת ראשונים זו ולטעון כי ברחובותינו לא עוברים שישים ריבוא איש בכל יום.

דינן של דרכים ראשיות: יש לציין, כי ישנן דעות בראשונים כי שונה דינה של דרך ראשית המובילה מעיר לעיר; אף על פי שאין עוברים בה שישים ריבוא בפועל ואף אין בכל עיר בפני עצמה שישים ריבוא, עצם העובדה שהיא מיועדת למעבר של כולם מכל מקום לכל מקום, "סרטיא" בלשון הגמרא, מעניק לה חשיבות של "רשות הרבים" ("ביאור הלכה" סי' שמ"ה ד"ה "שאין").

כמובן, שלאור דברים אלו יש לדון אם במקומות מסויימים מועיל היקף העירוב בצורת הפתח כדי להתיר בהם את הטלטול.

בגליון הבא, בעזרת ה', נתמקד בדבריו של החזון איש זצ"ל, כי בימינו, רובם המכריע של הרחובות אינם רשות הרבים.

דף ז/א ופלטיא מכאן ופלטיא מכאן

טלטול ברחבת הכותל המערבי

שוב הוגים לומדי הדף היומי את המונח "פלטיא", אשר כבר נלמד במסכת שבת. ההסבר הרווח בפירושי הראשונים לתלמוד הוא, כי ה"פלטיא" הוא כינוי לשטח רחב ששימש כרשות הרבים, כהגדרת רש"י (שבת ז/א ד"ה "פלטיא"): "רחבה של עיר ששם מתקבצין לסחורה".

רבינו הגאון רבי צבי הירש אשכנזי, הלא הוא בעל ה"חכם צבי" כותב בהתפעמות (שו"ת "חכם צבי" סי' ל"ז): ראה, מצאתי להרשב"א בספר עבודת הקודש חידוש גדול לא נמצא בשום פוסק זולתו, לא קדמון ולא אחרון, שכתב דבפלטיא אפילו דלתות המדינה ננעלות בלילה תורת רשות הרבים עליה. כנראה דעתו דדווקא במבואות המפולשין שהם מיוחדות לאנשי המבוי ההוא ואין יד כל אדם שוה בו הוא דמהני נעילת דלתות בלילה ולא בפלטיא שיד כל אדם שוה בו, דאפילו נעילת דלת לא מהני בו". ה"חכם צבי" מוסיף, כי מדברי גמרתנו מדוייק כדעת הרשב"א, שכן, לגבי מבוי, גמרתנו מציינת, כי אם העיר מוקפת בעירוב, מותר לטלטל בו. מדוע הגמרא אינה מציינת גם, כי הגדרת ה"פלטיא" כרשות הרבים מותנית בכך שהעיר אינה מגודרת? נמצאנו למדים, כי כל גידור לא יועיל לפלטיא, כדעת הרשב"א. בתקופתנו הודפסו חידושי המאירי (שבת ז/א) והתגלה, כי גם הוא סובר כשיטת הרשב"א. ראוי לציין, כי בדברי הגאון מוילנא זצ"ל, בפתיחתו לביאור המשניות במסכת שבת "שנות אליהו" מבואר, כי נקט כדעת הרשב"א.

לדעת הרשב"א והמאירי, איפוא, ל"פלטיא", הלא הוא שוק רחב המיועד לכלל הציבור, אין תקנה! אפילו יתקינו שערים וינעלו, לא יועיל הדבר.

דינם של מרכזי קניות: האם ניתן להסיק מכך, כי לפי שיטתם, למרכזי קניות עצומים הומי אדם אין כל פתרון? ובכן, מאחר שבימינו מרכזי הקניות מקורים, ואינם מתנהלים תחת כיפת השמים כבימים עברו, הרי הם נחשבים רשות היחיד, מפני שרשות הרבים פוסקת מלהיות רשות הרבים עם קירוייה. גם רחובות ענק בהם ממוקמות חנויות גדולות, אינם נחשבים "פלטיא", מפני שהחנויות עצמן מקורות (ש"ש"כ פרק י"ז הערה י"ז).

בעקבות דברי הרשב"א דן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל לגבי רחבת הכותל המערבי, הפתוחה לאויר השמים ואין עליה תקרה, האם לדעת הרשב"א עירוב ירושלים ואפילו מחיצות גמורות לא יועילו לה, ויהיה אסור לטלטל בה עקב היותה "פלטיא". [הרשב"א סובר, כי אין צורך בשישים ריבוא להגדרת רשות הרבים. עם זאת, גם לדעות הסוברות שיש צורך בשישים ריבוא, יתכן שבמקום המוגדר כשייך לכלל הציבור, כגון, הכותל המערבי, אין צורך בשישים ריבוא – ראה בסוף מאמר "לא כל רחוב הוא רשות הרבים"].
הגר"ש ז' חיוה דעתו, כי אין להחשיב את רחבת הכותל כפלטיא, מאחר שאינה עשויה לסחורה אלא לתפילה בלבד (ש"ש"כ שם).
כל נידונינו על מקומות דוגמת כרחבת הכותל המערבי מבוססים על ההנחה, כי

לדעת הרשב"א פלטיא לעולם אינה יכולה להפוך לרשות היחיד, הן כאשר העיר בה מצוייה הפלטיא מוקפת במחיצות, והן כאשר הפלטיא עצמה מוקפת מחיצות. ברם, לדעת ה"חיי אדם" (נישמת אדם" כלל מ"ט ס"ק ב'), גם הרשב"א מודה, כי כאשר הפלטיא עצמה מוקפת מחיצות, בטל מעמדה כרשות הרבים. העולה מן הדברים, כי במצבה הנוכחי של רחבת הכותל המערבי, בהיותה מוקפת מחיצות מכל עבריה, שערים ודלתות, אין להגדירה כפלטיא כלל, אף ללא נימוקו של הגרש"ז, שרחבת הכותל משמשת לתפילה בלבד.

דף יב אשכחן צורתה פתח דמהניא התקנת מזוזה ב"צורת הפתח" "צורת הפתח".

מושג הנהגה ונשנה רבות במסכת עירובין. "צורת הפתח" כשמה כן היא. צורה של פתח, בעצם לשון מקום, אין הם מוצבים בפתחו של בית, אלא בפתחו של שטח אותו מבקשים להגדיר כרשות היחיד. שתי מזוזות ומשקוף מעליהם המוצבים בפתח השטח, מכונים "צורת הפתח". "צורת הפתח" אינה אף מזוזות עבות ומשקוף כרסנני מעליהן, אלא די בשני קנים דקיקים שביניהן נמתח חוט, כדי ליצור "צורת הפתח".

דיון מעניין התעורר בין הפוסקים, אם "צורת הפתח" חייבת במזוזה, שהרי שערי עירות, ערים ויישובים חייבים במזוזה (יומא יא, "שולחן ערוך" יו"ד סי' רפ"ו). אם אכן כן, ייאלצו פרנסי הקהילות לשנס מותניים, מפני שאלפי אלפים של "צורות הפתח" שכאלו פזורים ברחבי העולם, והתקנת מזוזות בפתחן היא משימה כבירה ועצומה. ובכן, בעל ה"חיות דעת" כותב בספרו "מקור חיים", כי חיוב מצוות מזוזה תקף בפתח של ממש, אך צורת הפתח שאינה עשויה לכניסה וכפתח, אלא כדי לשמש כמחיצה, אינה מחייבת במזוזה (תקון עירובין ד"ה "עוד נראה דמותר"). צא וראה, כותב בעל "מקור חיים", את אלפי העירות היהודיות שהתקינו צורת הפתח, ומזוזה אין בהם. ואילו פוסקים אחרים חולקים וסוברים, כי "צורת הפתח" אינה מחיצה בלבד, אלא היא אכן "פתח" למקום המוקף, וממילא, גם "צורת הפתח" חייבת במזוזה (עיי' שו"ת "מנחת יצחק" ח"ז סי' י"ב, ועיי' בחידושים המיוחדים להגר"ח מבריסק זצ"ל על הש"ס אות י"ז). חשש לבזיון המזוזה ולגניבתה: כיצד, אם כן, מתיישבת דעה זו, אשר ננקטה להלכה על ידי פוסקים רבים, עם המציאות שהוכחה לעין כל משך דורות רבים, שלא התקינו מזוזה על צורת הפתח שלהם. ה"חזון איש" זצ"ל (יו"ד סי' קע"ב אות ג') כותב, כי מאחר שהמזוזה עלולה להגנב ולבוא לידי בזיון, לפיכך לא התקינו מזוזות על צורות הפתח, הנמצאות ברחוב ואינן ברות שמירה (עיי' שו"ת רמ"א סי' ק"ע). החזו"א מוסיף, כי פעמים שהמקום בו מוקמה צורת הפתח שייך לגוי וליהודי בשותפות, ומקום כזה פטור ממזוזה (עיי' "שולחן ערוך" שם). הגאון רבי יצחק וויס זצ"ל (שו"ת "מנחת יצחק" שם) נקט בעקבות כך, כי לפי שיטת החזו"א בימינו, כאשר יש צורות הפתח הממוקמות בתוככי שכונות שומרי תורה ומצוות, וניתן לשמור על המזוזה, אכן יש להתקין מזוזות על צורות הפתח. [ועיי' שו"ת "שבט הלוי" ח"ז סי' ק"ע, שצידד בדעת ה"חיות דעת" שצורת הפתח אינה חייבת במזוזה].

זצ"ל, לעשות מרשות הרבים רשות היחיד; לדעת שהכל רשותו של אחד יחיד ומיוחד ואין דבר נפרד ממנו והכל שלו. (י"מעיינה של משנה י").

דף ב/א משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן
מקדש ומשכן - שני צדדים של מטבע אחת
מה פשר שני השמות? ביאר האדמו"ר מסוכטשוב זצ"ל בעל ה"אבני נזר": השם 'מקדש' מסמל את דיבוק ישראל באביהם שבשמים מצידם של ישראל, המתקדשים ופורשים מן החומר. השם 'משכן' מכנה את הדיבוק והחיבור מצידו של הקב"ה השוכן בתוך עמו ישראל.
המקדש נקרא משכן והמשכן נקרא מקדש כי המקום הלז מחובר מהקב"ה וישראל גם יחד. (שם משמואל", תרומה).

דף ב/ב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם
מקום הקב"ה
שאל הרבי מקוצק זי"ע: בילדותו: היכן הוא

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגידי
שיעור דף היומי סוכוטשוב

בשורה טובה לתושבי

חיפה - גוז שאנן

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה לייסד שיעור חדש בדף היומי בבית ה"נ" תפארת שאנן רח' יהושע אשל 2 כל יום בשעה 19:00 בערב ע"י מגיד שיעור הרב יהושע ליבוביץ שליט"א

הציבור מזמן

★ ★ ★



לעילוי נשמת

הר"ר שמחה גרין ז"ל
ב"ר משה ז"ל נלב"ע י" תשרי תשנ"ח
ומרת שושנה רייזי פוקס ע"ה
ב"ר מנחם הכהן ז"ל נלב"ע ז' תשרי תשמ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י ידידנו ר' משה
וחיה גרין שיחי - רעננה

לעילוי נשמת

מרת טויבע חיה קנופף ע"ה
ב"ר חנוך העניך ז"ל
נלב"ע י"א תשרי תשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה שיחי

לעילוי נשמת

הר"ר מרדכי אריה
סבר (שינפלד) ז"ל
ב"ר משה ז"ל נלב"ע ט' תשרי תשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י בני ידידנו
הר"ר צבי סבר שיחי - ב"ב

הודעה משמחת

ילדים יקרים!

יצאה לאור חוברת שיעון וחזרה מספר 3 על נושאים מתוך מסכת שבת

להזמנת החוברת ולהזמנת גיליון מאורות לילדים

הדף היומי מגיע לכולם

חייג: 1700-70-87-88

לעילוי נשמת

הר"ר נחמן יזרלביץ ז"ל
ב"ר אלימלך הלוי ז"ל
נלב"ע י"ב תשרי תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחי

לעילוי נשמת

מרת שושנה רייזי פוקס ז"ל
ב"ר מנחם הכהן ז"ל נלב"ע ז' תשרי תשמ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י ידידנו ר' משה
גרין שיחי - רעננה.